บทความวิจัยเรื่อง

บทบาทและการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน
กรณีศึกษา : บ้านคลองร่วม ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ฐิติมา นันโท

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รักพงษ์ แสนศรี

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนบ้านคลองร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน และ (2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านคลองร่วมเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 7 คน ประกอบด้วยผู้นำชุมชนและผู้แทนกลุ่มองค์กรที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม โดยใช้แนวคำถามปลายเปิดร่วมกับการบันทึกภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและจัดกลุ่มประเด็น ก่อนนำเสนอผลในลักษณะพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนบ้านคลองร่วมสามารถจัดเป็น 6 ด้าน ได้แก่ (1) การกำหนดทิศทางและวางแผนพัฒนาชุมชน (2) การประสานความร่วมมือและสร้างเครือข่าย (3) การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน (4) การบริหารจัดการทรัพยากรและทุนชุมชน (5) การสร้างการเรียนรู้ การสื่อสาร และการปรับตัว และ (6) การสร้างความต่อเนื่องและความยั่งยืนของชุมชน จุดเด่นคือความร่วมมือระหว่างผู้นำ กลุ่มองค์กร และเครือข่ายสนับสนุน อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการติดตามผลอย่างเป็นระบบ และการเตรียมผู้นำรุ่นใหม่

แนวทางการพัฒนาศักยภาพที่พบมี 6 แนวทาง คือ การเพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนโดยใช้ข้อมูลพื้นที่ การเสริมความรู้ด้านอาชีพและการตลาด การพัฒนาทักษะประสานเครือข่ายและบริหารทรัพยากร การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสร้างผู้นำรุ่นใหม่และถ่ายทอดความรู้ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมควบคู่ระบบติดตามประเมินผล ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวเป็นข้อเสนอจากการศึกษา ยังไม่ได้ทดลองใช้หรือประเมินผลระยะยาว

คำสำคัญ: บทบาทของผู้นำชุมชน, การพัฒนาศักยภาพ, การพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน

---

[1]นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[2]อาจารย์ประจำหลักสูตร

The Roles and Capacity Development of Community Leaders in Driving Sustainable Community Development

A Case Study of Ban Khlong Ruam, Lat Takhian Subdistrict, Kabin Buri District, Prachin Buri Province

Thitima Nantho[1]

ABSTRACT

This study, entitled “The Roles and Capacity Development of Community Leaders in Driving Sustainable Community Development: A Case Study of Ban Khlong Ruam, Lat Takhian Subdistrict, Kabin Buri District, Prachin Buri Province,” aimed to examine the roles of community leaders in driving sustainable community development and to explore approaches for developing their capacities to support this process.

This study employed a qualitative research approach. Data were collected through a focus group discussion and information from relevant participants, including community leaders, village committee members, community organization representatives, and other stakeholders involved in community development. The data were analyzed and interpreted to identify key themes related to the roles and capacity development of community leaders.

The findings are expected to contribute to a better understanding of community leadership in sustainable development and provide guidance for strengthening the capacities of community

leaders in planning, coordination, public participation, resource management, knowledge sharing, and ensuring the continuity of community development.

The results of this study may be useful for community leaders, relevant government agencies, and other stakeholders in promoting participatory and sustainable community development.

Keywords: Community Leaders, Capacity Development, Sustainable Community Development, Qualitative Research

---

[1]Master of Political Science Student, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

[2]Lecturer, Master of Political Science Program, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาที่ยั่งยืนให้ความสำคัญกับความสมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการพัฒนาที่ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มตามหลักการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง การนำแนวคิดดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติต้องอาศัยการทำงานในระดับพื้นที่ เพราะชุมชนเป็นบริบทที่ประชาชนประกอบอาชีพ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน และเผชิญปัญหาที่กระทบต่อคุณภาพชีวิตโดยตรง การพัฒนาระดับหมู่บ้านจึงควรตั้งอยู่บนความเข้าใจสภาพปัญหา ความต้องการ ศักยภาพ และทรัพยากรของพื้นที่ พร้อมเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาผู้นำชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงประชาชน กลุ่มองค์กร หน่วยงานภาครัฐ และภาคีเครือข่าย ผู้นำมีบทบาทในการรับฟังปัญหา วางแผน ประสานความร่วมมือ ส่งเสริมการรวมกลุ่ม ใช้ทรัพยากร และสร้างกระบวนการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามบทบาทของผู้นำในปัจจุบันต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และรูปแบบการบริหารภาครัฐ จึงจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ ทักษะการสื่อสาร การแก้ไขปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง

บ้านคลองร่วม หมู่ที่ 9 ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นชุมชนที่มีทุนด้านการเกษตร กลุ่มอาชีพ กองทุนชุมชน ประเพณี และเครือข่ายภายในพื้นที่ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและปศุสัตว์ ขณะเดียวกันบางส่วนทำงานรับจ้างในภาคอุตสาหกรรม ชุมชนมีกิจกรรมกลุ่มอาชีพและผลิตภัณฑ์ เช่น ตะกร้าเชือกมัดฟาง ผลิตภัณฑ์จากเศษผ้า หมอนเพื่อสุขภาพ และหรีดประยุกต์ รวมทั้งมีกองทุนและกลุ่มออมทรัพย์หลายประเภท ทุนเหล่านี้เป็นโอกาสในการพัฒนา แต่การใช้ประโยชน์จำเป็นต้องอาศัยการประสานงานและการบริหารจัดการที่เหมาะสม

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนจากการทำงานจริง ตลอดจนประเด็นที่ควรพัฒนาศักยภาพ เพื่อให้การดำเนินงานตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน และสนับสนุนให้ชุมชนสามารถจัดการตนเองและดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

1) บทบาทของผู้นำชุมชนบ้านคลองร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนเป็นอย่างไร

2) แนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านคลองร่วมเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนบ้านคลองร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน

2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านคลองร่วมเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน

ขอบเขตงานวิจัย

ด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาบทบาทผู้นำชุมชนตามกรอบ 6 ด้าน ได้แก่ การกำหนดทิศทางและวางแผนพัฒนาชุมชน การประสานความร่วมมือและสร้างเครือข่าย การสร้างการมี ส่วนร่วมของประชาชน การบริหารจัดการทรัพยากรและทุนชุมชน การสร้างการเรียนรู้ การสื่อสาร และการปรับตัว และการสร้างความต่อเนื่องและความยั่งยืนของชุมชน รวมทั้งศึกษาแนวทางพัฒนาศักยภาพโดยพิจารณาความรู้ ทักษะ ทัศนคติ คุณลักษณะ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ด้านผู้ให้ข้อมูล ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้นำฝ่ายปกครองระดับหมู่บ้าน ผู้นำสาธารณสุขของชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มพัฒนาสตรีของชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้แทนท้องถิ่น และผู้บริหารกองทุนของชุมชน

ด้านพื้นที่คือบ้านคลองร่วม ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ด้านระยะเวลาเก็บข้อมูลและสรุปผลอยู่ในช่วงเดือนกันยายน–ตุลาคม 2569

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ทำให้เข้าใจบทบาทของผู้นำชุมชนบ้านคลองร่วมตามกรอบ 6 ด้าน รวมถึงลักษณะการทำงาน จุดเด่น และข้อจำกัดภายใต้บริบทของพื้นที่

2) ทำให้ทราบศักยภาพ จุดเด่น และประเด็นที่ควรพัฒนาของผู้นำชุมชน เพื่อให้การปฏิบัติงานสอดคล้องกับปัญหา ความต้องการ และการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

3) ได้แนวทางสำหรับพัฒนาความรู้และทักษะของผู้นำด้านการสื่อสาร การประสานงาน การสร้างเครือข่าย การแก้ไขปัญหา การบริหารจัดการ และการปรับตัว

4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ผลการศึกษาเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาผู้นำและจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

5) ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความร่วมมือระหว่างผู้นำ ประชาชน และภาคีเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ ประโยชน์ดังกล่าวเป็นการคาดหมายจากการนำผลการศึกษาไปใช้ มิใช่ผลลัพธ์ที่ได้รับการประเมินแล้ว

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิด

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชน

แนวคิดเรื่องบทบาทของผู้นำชุมชนในงานวิจัยนี้เน้นการปฏิบัติหน้าที่จริงของผู้นำในการนำ ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน โดยอาศัยความรู้ ประสบการณ์ ความสัมพันธ์ และความไว้วางใจจากประชาชน บทบาทไม่ได้จำกัดอยู่ที่การสั่งการหรือการปฏิบัติตามตำแหน่ง แต่ครอบคลุมการรับฟังปัญหา กำหนดทิศทาง สร้างความร่วมมือ กระตุ้นการมีส่วนร่วม และปรับวิธีทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ

การพัฒนาศักยภาพหมายถึงกระบวนการส่งเสริมความรู้ ทักษะ ทัศนคติ คุณลักษณะ และการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้นำสามารถนำความสามารถไปใช้วิเคราะห์ปัญหา วางแผน ประสานเครือข่าย บริหารทรัพยากร และส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน การพัฒนาควรเชื่อมโยงกับงานจริงและความต้องการในพื้นที่ ไม่ใช่จำกัดอยู่เพียงการฝึกอบรมในห้องเรียน

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนในงานวิจัยนี้พิจารณาจากความสามารถของชุมชนในการจัดการตนเอง แก้ไขปัญหา ใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม สร้างความร่วมมือ พัฒนาคนและผู้นำ เชื่อมโยงเครือข่าย และดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตและความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง แนวคิดดังกล่าวเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะชุมชนที่ครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น และการสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง งานศึกษาในประเทศให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การประสานเครือข่าย การสร้างรายได้ การจัดการสิ่งแวดล้อม และการเรียนรู้ต่อเนื่อง ขณะที่งานต่างประเทศสะท้อนบทบาทของการพัฒนาความสามารถ การทำงานร่วมกัน และการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อค้นพบเหล่านี้ใช้ประกอบการตีความผล แต่การศึกษาครั้งนี้ยังคงยึดข้อมูลจากกรณีบ้านคลองร่วมเป็นหลัก

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 7 คน ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนและผู้แทนกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบ้านคลองร่วม ใช้แนวคำถามสนทนากลุ่มแบบกึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2569 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา เชื่อมโยงกับกรอบแนวคิด 6 ด้าน และนำเสนอผลแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ทั้งนี้ ข้อมูลสะท้อนมุมมองของผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น ไม่อาจครอบคลุมความคิดเห็นของประชาชนทั้งหมด และแนวทางที่ได้ยังไม่ได้ผ่านการทดลองหรือประเมินประสิทธิผล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนบ้านคลองร่วมมีบทบาทสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ การกำหนดทิศทางและวางแผนพัฒนาชุมชน การประสานความร่วมมือและสร้างเครือข่าย การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารจัดการทรัพยากรและทุนชุมชน การสร้างการเรียนรู้ การสื่อสาร และการปรับตัว ตลอดจนการสร้างความต่อเนื่องและความยั่งยืนของชุมชน โดยอาศัยการประชุมหมู่บ้าน การประสานหน่วยงาน การส่งเสริมอาชีพ

การดูแลประชาชน และการจัดการทรัพยากรส่วนรวม อย่างไรก็ตาม ควรพัฒนาระบบการวางแผน การติดตามผล การมีส่วนร่วมของประชาชน และการถ่ายทอดความรู้ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้ การศึกษายังไม่สามารถยืนยันผลลัพธ์ด้านความยั่งยืนในระยะยาวได้โดยตรง

ผลการศึกษานำไปสู่แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน 6 ด้าน ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนโดยใช้ข้อมูลพื้นที่ การเสริมความรู้ด้านอาชีพและการตลาด การพัฒนาทักษะประสานเครือข่ายและบริหารทรัพยากร การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การสร้างผู้นำรุ่นใหม่และถ่ายทอดความรู้ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมควบคู่กับระบบติดตามประเมินผล เพื่อให้ผู้นำสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหา ตอบสนองความต้องการของประชาชน และขับเคลื่อนการพัฒนาบ้านคลองร่วมสู่ความยั่งยืนได้อย่างต่อเนื่อง

การอภิปรายผล

ข้อค้นพบจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า บทบาทของผู้นำชุมชนบ้านคลองร่วมทั้ง 6 ด้านมีความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกัน ตั้งแต่การกำหนดทิศทางและวางแผนพัฒนาชุมชน การประสานความร่วมมือและสร้างเครือข่าย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารจัดการทรัพยากรและทุนชุมชน การสร้างการเรียนรู้และการปรับตัวไปจนถึงการสร้างความต่อเนื่องและความยั่งยืน โดยมีการประชุมหมู่บ้านเดือนละ 1 ครั้ง เป็นกลไกสำคัญในการรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชน อย่างไรก็ตาม ควรพัฒนาระบบบันทึกข้อเสนอ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การติดตามความก้าวหน้า และการแจ้งผลกลับแก่ประชาชนให้เป็นระบบมากขึ้น รวมถึงเสริมทักษะการจัดทำโครงการและการประสานหน่วยงาน เพื่อให้การสนับสนุนจากภายนอกตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนจึงควรมุ่งเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การใช้ข้อมูลประกอบการวางแผน การส่งเสริมอาชีพและการตลาด การพัฒนาทักษะการประสานเครือข่าย การถ่ายทอดความรู้สู่ผู้นำรุ่นใหม่ และการจัดระบบติดตามประเมินผล โดยต่อยอดจากกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการอยู่แล้ว เช่น การส่งเสริมอาชีพและการจัดการ

สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรที่มีอยู่ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนและความร่วมมือระหว่างผู้นำ กลุ่มองค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวยังจำเป็นต้องนำไปปรับใช้และติดตามประเมินผล เพื่อพิจารณาประสิทธิผลและความต่อเนื่องของการพัฒนาชุมชนบ้านคลองร่วมในระยะยาว

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผู้นำชุมชนบ้านคลองร่วมมีบทบาทสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ การกำหนดทิศทางและวางแผนพัฒนาชุมชน การประสานความร่วมมือและสร้างเครือข่าย การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารจัดการทรัพยากรและทุนชุมชน การสร้างการเรียนรู้ การสื่อสารและการปรับตัว และการสร้างความต่อเนื่องและความยั่งยืนของชุมชน โดยมีจุดเด่นด้านความร่วมมือระหว่างผู้นำและกลุ่มองค์กร ขณะที่ข้อจำกัดอยู่ที่ทรัพยากรและงบประมาณ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การติดตามผล และการเตรียมผู้นำรุ่นใหม่

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนควรครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนโดยใช้ข้อมูลพื้นที่ การเสริมความรู้ด้านอาชีพและการตลาด การพัฒนาทักษะการประสานเครือข่ายและบริหารทรัพยากร การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การสร้างผู้นำรุ่นใหม่และถ่ายทอดความรู้ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมควบคู่กับระบบติดตามประเมินผล โดยเน้นการต่อยอดจากศักยภาพและกิจกรรมที่มีอยู่เดิมให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาบ้านคลองร่วมสู่ความยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผู้นำชุมชนควรนำข้อมูลและข้อเสนอจากการประชุมหมู่บ้านมาใช้ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยเฉพาะด้านการจัดการน้ำ โครงสร้างพื้นฐาน และการส่งเสริมอาชีพ ควรบันทึกเรื่องที่ประชาชนเสนอ ผู้รับผิดชอบ ขั้นตอนการประสานงาน และความก้าวหน้า เพื่อให้ติดตามผลได้อย่าง

เป็นระบบ ควรพัฒนาศักยภาพผ่านการปฏิบัติงานจริง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการถ่ายทอดความรู้แก่คนรุ่นใหม่ รวมทั้งต่อยอดกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่แล้ว เช่น การจัดการขยะเปียกและธนาคารขยะ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและติดตามผลต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กรมการพัฒนาชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการพัฒนาผู้นำให้ตรงกับบริบทพื้นที่ โดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหา การจัดทำแผน การบริหารทรัพยากร การส่งเสริมอาชีพ และการประสานเครือข่าย ควรจัดการเรียนรู้ที่นำไปใช้ได้จริง สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็น พัฒนาระบบติดตามประเมินผล และสนับสนุนการสร้างผู้นำรุ่นใหม่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษามุมมองของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น กลุ่มอาชีพ คนรุ่นใหม่ ผู้สูงอายุ และผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน รวมทั้งเปรียบเทียบกับชุมชนที่มีบริบทต่างกัน ควรมีการติดตามผลหรือทดลองใช้แนวทางพัฒนาศักยภาพในพื้นที่จริง เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ การมีส่วนร่วม และความต่อเนื่องของการพัฒนา

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูล 7 คนในช่วงเวลาหนึ่ง จึงไม่ครอบคลุมมุมมองของประชาชนทุกกลุ่มและไม่สามารถประเมินการเปลี่ยนแปลงระยะยาวได้ แนวทางทั้ง 6 ประการยังไม่ได้ทดลองใช้และประเมินผล จึงควรนำไปพิจารณาร่วมกับผู้เกี่ยวข้องก่อนดำเนินการจริง และปรับให้เหมาะกับบริบทของพื้นที่

บรรณานุกรม

คณิตา รีฮุง. (2567). *บทบาทผู้นำในการสร้างภาพลักษณ์ชุมชน กรณีศึกษาบ้านทุ่งกระโปรง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก*. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชุดากานต์ กำจัดภัย, จันทร์ชลี มาพุทธ, และสุวิชัย โกศัยยะวัฒน์. (2566). *บทบาทและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักพัฒนาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 34(1), 88–102.

ปุณยนุช ณ นคร. (2568). *บทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนเมือง กรณีศึกษา: ชุมชนคุณธรรมวัดโคนอนมหาสวัสดิ์ ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พุทธินันต์ ภาคเจริญ. (2565). *แนวทางการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนในบริบทของสังคมเมือง: กรณีศึกษา หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วงษ์สิริ เรืองศรี, ชนัญชิดา ทิพย์ญาณ, เริงวิชญ์ นิลโคตร, และอรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง. (2565). *การเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(7), 16–32.

วันทนีย์ ไพรเพชรธร, ไพศาล พากเพียร, และจิตรกร โพธิ์งาม. (2566). *บทบาทของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ “อยู่เย็น เป็นสุข” บ้านโนนศรีทอง หมู่ที่ 11 ตำบลสิ อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(3), 801–812.

วินิจ ผาเจริญ, สุริยจรัส เตชะตันมีนสกุล, สถาพร แสงสุโพธิ์, และนนท์ น้าประทานสุข. (2565). *บทบาทผู้นำชุมชนท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโป่งกุ่ม ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 3.

Cloete, E., & Dasig Salazar, A. (2022). “To be one with others”: Exploring the development of community leadership in the rural Philippines. Development in Practice, 32(6), 826–839. https://doi.org/10.1080/09614524.2022.2065244

Chen, Y.-A., & Yen, A.-C. (2025). Leadership and collective action in promoting eco-friendly farming: A case study of Wufeng District, Taichung City, Taiwan. Sustainability, 17(24), Article 11068. https://doi.org/10.3390/su172411068

United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES/70/1). https://sdgs.un.org/2030agenda